

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online) tijdschriften van Boom uitgevers zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd. Alle artikelen die echter langer dan vijf jaar geleden zijn gepubliceerd, zijn vrij beschikbaar voor download en hergebruik. Toestemming van de uitgever is dan niet meer nodig.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this article may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher. No part of this publication may be reproduced in the context of text and data mining for any other purpose which is not expressly permitted by law without permission of the publisher.

abonnementen@boom.nl
www.boom.nl

Naast de bank

Pornocratie

MARK KINET

In 1878 schilderde de Belgische kunstenaar Félicien Rops een werk onder de titel *Pornocratès of De dame met het varken*. De vrouw is naakt, draagt zwarte kousen en handschoenen, en is geblinddoekt. Ze heeft een varken met gouden staart aan de leiband. Haar verschijning roept associaties op met een SM-meesteres. Sinds de episode uit Homerus' *Odysee* die zich bij Circe afspeelt, is ook de symboliek van het varken evident. Het is de dwaze man die ze naar haar pijpen laat dansen. Of zou omgekeerd het varken met zijn gouden(!) staart aan het langste eind trekken? Misschien verwijst de staart niet zozeer naar de freudiaanse penis, maar vooral naar de lacaniaanse fallus? Staan we na Nietzsches dood van God nog slechts in aanbidding voor het gouden kalf? Is geld de fallus par excellence geworden, omdat hij ons de illusie verschaft dat we ons daarmee deze fallus kunnen aanschaffen? Ook seksueel is in Rops' meesterwerk gelaagdheid troef. Het weerspiegelt ambivalentie en ambiguïteit tussen actief en passief, dominantie en onderwerping.

Pornografie is van alle tijden, maar via internet is ze tegenwoordig met enkele muisklikken gratis binnen handbereik. Wat maakt de aantrekkingskracht uit van porno? En waarom zijn het vooral mannen die porno bekijken? Wie heeft ooit een man horen

klagen dat vrouwen overmatig met porno bezig zijn? De aantrekkingskracht van porno voor mannen is dat porno *niet* reëel is, en voor vrouwen is porno juist bedreigend omdat het *zo* reëel is. Voor mannen is het een kwestie van fantasie, voor vrouwen is het een kwestie van realiteit. *Doen* de mannen immers niet iets met die dames op het scherm?

Welbeschouwd is in porno het geweten de grote afwezig. De verhalen gaan over gemakkelijke seksuele expressie, zonder remming, zonder schaamte. Conventionele waarden worden verbroken en de kijker identificeert zich met een seksuele act in plaats van met intermenselijke relaties. Er is geen dubbelzinnigheid of meerduidigheid. De plot is een betekenisloos alibi voor het vertoon van rauwe actie. Er wordt generlei fantasie gewekt rond het innerlijk leven van de bordkartonnen protagonisten, wat bijdraagt tot de mechanisering. Polymorf perverse, infantiele impulsen worden geprikkeld, gedissocieerd van tederheid. De seksualiteit is *ruthless*, zonder *concern*, en gaat ontwikkelingspsychologisch aan de liefde vooraf (Winnicott 1945, p. 154). Bijvoorbeeld de agressieve c.q. sadistische componenten van de pregenitale seksualiteit komen bloot op de scène, en er is een fetisjistische degradatie van het koppel, dat wordt herleid tot allerlei (hulp)stukken. De perverse decompositie van de erotiek vernietigt haar verband met de esthetiek en de idealisering van de passionele liefde. De vrouw reduceert zich tot lustobject middels

<https://doi.org/10.5553/PA/259027332026032001005>

borstprothese, vulvoplastie en een voortdurend vochtige vagina: het walhalla voor de helmboswuivende en immer speerdragende Achilles.

Ondertussen wordt, hoe goor ook, seksualiteit gedeobjectiveerd. Reuk- en smaakloos onttrekken beeld en geluid de mogelijke horreur van het reële aan de voorstelling. De beelden modelleren zich volledig naar hallucinatorische wensvervullingen, waarbij het mannelijke als een paal boven water staat en het vrouwelijke maar één verlangen lijkt te koesteren, namelijk *I'll be your fantasy*. Wat houdt pornografie dan ook méér in dan visuele ondersteuning van masturbatiefantasieën? Porno kan onmiddellijk *ter hand* genomen worden, levert krachtige prikkels, en blijft onder eigen regie en controle zonder afhankelijkheid van de grote Ander.

Het is — hoe paradoxaal het ook moge klinken — veruit de veiligste seks.

Uit onderzoek (Twhohig et al. 2009) blijkt dat pornografie niet zozeer wijst op seksuele bevrijding dan wel op verdringing. Aan 299 universiteitsstudenten werd gevraagd of ze hun pornoconsumptie problematisch vonden. Leidde ze tot een toename van intrusieve seksuele gedachten of moeilijkheden bij het vinden van een gelijkgestemde partner? Porno diende vooral om seksuele gedachten en gevoelens te controleren, en correleerde meer met remming (bijvoorbeeld om morele of religieuze redenen) dan met ontremming. De beschikbaarheid van seksuele taboe-ervaringen op internet werkt vooral op meer <neurotische> studenten als een sirenenzang waartegen geen scheepsmast is bestand.

Volgens Michael Bader (2009) bieden pornografische beelden tegengewicht voor een trieste en beschadigde moeder. Voor veel mannen is de perceptie dat de vrouw geniet een bewijs dat ze *niet gekwetst* wordt. Hij

mag zelfzuchtig zijn zonder dat dit haar deert. Hij mag naar hartenlust aan haar tepels of clitoris likken, haar bij de haren trekken, haar billenkoek geven of haar op zijn hondjes <pakken>. Dit alles lijkt haar zelfs het grootste genot te verschaffen. Zo kan hij zich met gerust gemoed volledig laten gaan om volop seksuele opwinding te ervaren. Zij heeft niets liever dan haar lichaamsdelen naar believen te laten gebruiken. Is dat niet de klassieke verontschuldiging voor elke man? *Ze wou het zelf!*

De geheime en verborgen logica van mannelijke seksualiteit is volgens Bader (2003) dat ze vrouwen niet te veel, maar juist te weinig als object bejegenen. Dat ze niet te weinig bezorgd zijn, maar te veel. Dat ze niet egoïstisch zijn, maar zich schuldig voelen. Verantwoordelijkheid, bezorgdheid, gevoeligheid, schaamte of angst voor afwijzing zijn stuk voor stuk belemmeringen voor het vermogen tot seksuele opwinding. Seksuele fantasieën en scenario's zijn dan uitvindingen die precies weerwerk trachten te bieden aan allerlei angsten en bekommernissen. Het zijn pogingen tot oplossing van problemen, en ze bestaan uit complexe psychodynamische mechanismen om allerlei belemmeringen voor lust en plezier te overwinnen. Seksuele voorkeuren zijn dan niets anders dan fantasieën die (met *mutual consent*) kunnen worden uitgeageerd. Als dit klikt, cementeren ze het koppel psychoseksueel en socio-cultureel (Kernberg 1998).

Als zodanig is de analyse van seksuele voorkeuren/fantasieën net zoals de droom een koninklijke weg naar het onbewuste. De zo <natuurlijk> ervaren seksuele aantrekking of opwinding blijkt bij nader toezien een uiterst geraffineerd geheel van diepe en complexe betekenissen te bevatten. In die enkele nanoseconden of *microdots* van seksueel magnetisme of bij uitbreiding liefde

·op het eerste gezicht·, zit een volledig onbewust psychologisch leven weerspiegeld (Stoller 1986, p. 165 e.v.). Door een zorgvuldige analyse bieden ze de sleutel om te ontdekken wat ons Ding is of *what makes our clock* (ik schreef eerst: *cock*) tick.

Alle menselijke seksualiteit is een particuliere uitvinding: ·neoseksualiteit· (McDougall 1986). Wanneer men zich niet blindstaart op de seksuele praktijk en voldoende oog heeft voor de gehele persoonlijkheid, blijkt seksualiteit slechts één manifestatie van een complexe psychische toestand, waarin erotische, agressieve en narcistische bekommernissen meespelen.

Literatuur

BADER, M. (2003). *Arousal — The secret logic of*

sexual fantasies. New York: St Martin's Griffin.

BADER, M. (2009). *Male sexuality — Why women don't understand it ... And men don't either*. Plymouth: Rowman & Littlefield.

KERNBERG, O.F. (1998). *Love relations — Normality and pathology*. New Haven/Londen: Yale University Press.

MCDUGALL, J. (1986). Identifications, neo-needs and neosexualities. *International Journal of Psychoanalysis*, 67(1), 19-33.

STOLLER, R.M. (1986). *Sexual excitement — Dynamics of erotic life*. Londen/New York: Karnac Books.

TWOHIG, M.P., CROSBY, J.M. & COX, J.M. (2009). Viewing internet pornography — For whom is it problematic, how and why? *Sexual Addiction & Compulsivity*, 16(4), 253-266.

WINNICOTT, D.W. (1945). Primitive emotional development. In *Through paediatrics to psycho-analysis* (pp. 145-156). Londen: Basic Books, 1975.